



دانشگاه علوم پزشکی  
و خدمات بهداشتی درمانی بوشهر

«مدیریت پژوهشی»

عنوان طرح پژوهشی:

«بررسی میزان و تفاوت آگاهی، نگرش و عملکرد زندانیان زن و مرد  
شهر بوشهر نسبت به بیماری ایدز ۱۳۸۹-۱۳۸۷»

## Title

Gender differences related to knowledge, attitude and  
practice about HIV/AIDS among in mates of Bushehrian  
prison

مجری طرح : راضیه باقرزاده

همکاران طرح : نسرین زحمتکشان، محمدرضا یزدانخواه فرد، حمیده رشیدی،

دکتر کامران میرزایی، رقیه گشمرد، شهناز نجفی زاده

## عنوان

بررسی میزان و تفاوت آگاهی ، نگرش و عملکرد زندانیان زن و مرد شهر

بوشهر نسبت به بیماری ایدز ۱۳۸۹-۱۳۸۷

## نویسندگان:

راضیه باقرزاده: کارشناس ارشد مامایی- مربی و عضو هیأت علمی دانشکده پرستاری مامایی  
نسرین زحمتکشان: کارشناس ارشد پرستاری- مربی و عضو هیأت علمی دانشکده پیراپزشکی یاسوج  
محمد رضا یزدانخواه فرد: کارشناس ارشد پرستاری- مربی و عضو هیأت علمی دانشکده پرستاری  
مامایی

حمیده رشیدی: کارشناس مامایی- پرسنل درمانگاه زندان بوشهر  
دکتر کامران میرزایی: دکترای پزشکی اجتماعی- استادیار دانشکده پزشکی  
رقیه گشمرد: کارشناس ارشد پرستاری- مربی دانشکده پرستاری مامایی  
شهناز نجفی زاده – کارشناس EDC

## پیشگفتار:

از آنجا که عنوان و روش کار مطرح شده در پروپوزال با گزارش نهایی متفاوت است لازم می باشد که در این مورد توضیحاتی داده شود. در ابتدای کار نظر بر این بود که آگاهی و نگرش زنان زندانی در مورد ایدز سنجیده شود ولی پس از شروع کار تصمیم بر این گردید که اند ازه واحدهای پژوهش دو برابر گردیده و نیمی از افراد مردان زندانی باشند تا آگاهی، نگرش و عملکرد مردان نیز سنجیده شده و با زنان مقایسه گردد . لذا بدون تغییر روش پژوهش حیطه پژوهش گسترش داده شد .

## سپاسگذاری:

از کلیه کارکنان اداره زندان بوشهر به خصوص جناب آقای احمدی  
به خاطر همکاری بی شائبه در انجام پژوهش صمیمانه سپاسگذاری  
می گردد

## فهرست مندرجات:

خلاصه مقاله

مقدمه

مروری بر مطالعات پیشین

روش پژوهش

یافته های پژوهش

بحث و نتیجه گیری

فهرست منابع

پیوستها

## چکیده

**مقدمه:** زندانها به دلیل وجود رفتارهای پرخطر از جمله استفاده از سوزنهای مشترک و رفتارهای جنسی غیر ایمن، از لحاظ ویروس HIV و بیماری ایدز از جمله مکانهای پرخطر محسوب می شوند . بررسی آگاهی و نگرش ساکنین زندانها می تواند پایه ای باشد برای برنامه های آموزشی و مشاوره ای . پژوهش حاضر به منظور بررسی میزان و تفاوت آگاهی ، نگرش و عملکرد زندانیان زن و مرد شهر بوشهر نسبت به بیماری ایدز انجام گردیده است.

**روش پژوهش:** پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی- تحلیلی است که طی سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۹ روی زندانیان زن و مرد شهر بوشهر انجام گردیده است. جامعه مورد مطالعه شامل ۸۰۰ نفر ( ۴۰۰ مرد و ۴۰۰ زن) از زندانیان بود. جمع آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه خود ایفا با سؤالات بسته پاسخ انجام شد. اطلاعات پس از جمع آوری کدگذاری شده واز طریق نرم افزار SPSS ۱۵ و آزمونهای آماری توصیفی و تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

**نتایج پژوهش:** میانگین سنی شرکت کنندگان در پژوهش  $30.64 \pm 9.48$  بود. میانگین نمره آگاهی در مردان  $66.2 \pm 13.07$  و در زنان  $59.2 \pm 17.4$  بود. که تفاوت میانگینها از نظر آماری معنی دار می باشد ( $P < 0.001$ ). آگاهی خوب در ۶۰.۳ درصد از مردان و ۴۶.۳ درصد از زنان گزارش گردید. میانگین نمره نگرش در مردان  $26.6 \pm 5.4$  و در زنان  $24.48 \pm 7.6$  بود. که تفاوت میانگینها از نظر آماری معنی دار می باشد ( $P < 0.001$ ). نگرش مثبت در ۵۱.۳ درصد مردان و ۳۷.۵ درصد زنان گزارش گردید. درمورد عملکرد افراد نسبت به ایدز، ۶۳/۳ درصد از آقایان و ۵۷/۳ درصد از خانمهای شرکت کننده در پژوهش جزوه یا مقاله در باره ایدز خوانده بودند ( $P = 0.020$ ). ۲۸/۵ درصد از مردان و ۳۲/۵ درصد از زنان در کلاسهای پیشگیری از ایدز شرکت نموده بودند ( $P = 0.029$ ). ۳۴/۵ درصد از مردان و ۲۰/۳ درصد از خانمها اظهار داشتند جهت پیشگیری از ایدز یک سری اقدامات را انجام می دهند ( $P < 0.0001$ ). ۴ درصد از آقایان و ۱۶/۵ درصد از خانمها در زندان خالکوبی انجام داده بودند ( $P < 0.0001$ ).

**نتیجه گیری:** نتایج پژوهش میزان کم اقدامات پیشگیری کننده از انتقال ویروس HIV را در زندانیان نشان داد . همچنین نشان داد که سطح آگاهی و نگرش زنان پایین تر از مردان می باشد. برگزاری کلاسهای آموزشی و مشاوره ای در مورد این بیماری در زندانها به خصوص جهت زنان ضروری به نظر می رسد.

# **Gender differences related to knowledge, attitude and practice about HIV/AIDS among inmates of Bushehrian prison**

## **Abstract**

**Objective:** HIV has been recognized as an important problem in prisons because of the common practice of unsafe sharing of needle and unsafe sexual practice. Assess of KAP related to HIV/AIDS in prison needed for planning of educational programs.

**Method and material:** The study was designed as cross-sectional study and was conducted between years of 2008 to 2010 among a sample of male and female Bushehrian prison inmates. A total of 800 inmates (400 male and 400 female) were enrolled in the study. The data collection tool was a self designed questionnaire consist of multiple choice question. After gathering, data were coded and put in to a computer, then they were analyzed by analytic descriptive statistic test. For all statistic test P value < 0.05 was consider significant.

**Results:** The average age of participants was  $30.64 \pm 9.48$  years. Mean score of HIV/AIDS knowledge in male and female was  $66.2 \pm 13.07$  and  $59.2 \pm 17.4$  respectively. Mean difference was statistically significant ( $P < 0.001$ ). 60.3% of male and 46.3% of female had good knowledge about HIV/AIDS. Mean score of HIV/AIDS attitude among male and female was  $26.6 \pm 5.4$  and  $24.48 \pm 7.6$  respectively. Mean difference was statistically significant ( $P < 0.001$ ). 51.3% of male and 37.5% of female had positive attitude about HIV/AIDS. 63.3% of male and 57.3% of female had read about HIV/AIDS ( $p = 0.20$ ). 4% of male and 16.5% of female had tattooing in prison. 28.5% of male and 32.5% of female participated in HIV/AIDS preventive classes ( $p = 0.29$ ). 34.5% of male and 20.3% of female had some HIV/AIDS preventive behavior ( $p < 0.001$ ).

**Conclusion:** This study shows low level of preventive behavior toward HIV/AIDS and shows significant gender difference in KAP about HIV/AIDS in prison. Educational classes about HIV/AIDS and effective of HIV preventive practice is needed especially in women

**Key words:** knowledge; attitude; HIV; prison

## مقدمه

ایدز بزرگترین بیماری عفونی کشنده و چهارمین علت مرگ در جهان است. این بیماری از عوامل اصلی موانع توسعه جوامع بوده و بیشتر جمعیت فعال و مولد را در بر گرفته است (۱). ایدز بیماری نوپدید است که در بسیاری از کشورها ریشه در اعتیاد تزریقی، بیکاری، فقر و فحشاء دارد. عفونت ناشی از HIV به عنوان دومین علت عفونی منجر به مرگ در سطح جهان مطرح گردیده است. طبق آخرین تخمینها روزانه ۲۲۰۰۰ نفر به این ویروس مبتلا می شوند. براساس آخرین آمار اپیدمی جهان که در سال ۲۰۰۴ توسط WHO منتشر شده است هم اکنون ۳۵/۹ میلیون نفر در جهان به HIV/AIDS مبتلا هستند و تا کنون بیش از ۲۰ میلیون نفر بر اثر این بیماری فوت کرده اند. این درحالی است که افراد جوان ۱۵-۲۴ سال بعنوان نیمی از تمامی موارد جدید عفونت ایدز در سراسر جهان محسوب می شوند (۲). در ایران طبق گزارش وزارت بهداشت - درمان و آموزش پزشکی که در سال ۲۰۰۶ منتشر شد ۶۶۰۰۰ نفر به ویروس HIV/AIDS آلوده شده اند (۳). راههای انتقال این بیماری شامل تماس جنسی، انتقال خون و فراورده های خونی و از مادر آلوده به فرزند می باشد. در حال حاضر استفاده از سرنگهای آلوده توسط معتادین تزریقی از مهمترین راههای انتقال این بیماری در کشورهایی مثل ایران محسوب می شود (۲). در کشورها ی منطقه مدیترانه شرقی میزان شیوع ۰/۲ درصد تخمین زده می شود به عبارتی از هر ۵۰۰ نفر یک نفر به این ویروس مبتلا می باشند. میزان آلودگی عموم جامعه در ایران بالای یک درصد و آلودگی افراد با رفتار پرخطر بالای ۵ درصد است (۱). ویروس ایدز در زندانهای اکثر کشورهای جهان یافت شده است و این موضوع باید مورد توجه قرار گیرد زیرا بسیاری از زندانیان دوره های حبس کوتاه مدت دارند و دوباره به جامعه باز می گردند. در واقع زندانیان نه تنها خود در معرض عفونت HIV هستند بلکه مخزنی برای گسترش این ویروس در جامعه به شمار می آیند و شرایط زندان اغلب زمینه مساعدی برای انتقال عفونت HIV ایجاد می کند (۴). میزان شیوع HIV در زندانهای آمریکا ۵/۵ برابر و در فرانسه ۱۰ برابر جمعیت عادی است. در ایران میزان شیوع در زندانها از ۱/۳۷ درصد در سال ۱۳۷۹ به ۲/۲۸ درصد در سال ۱۳۸۰ رسیده است. بررسی تحلیلی آماری ایدز در تیرماه ۱۳۸۱ نشان می دهد از ۳۹۱۲ مورد آلودگی در کشور ۸۷۲ مورد مربوط به معتادین در زندانها و ۸۶۰ نفر مربوط به معتادین در اردوگاههاست. در حال حاضر ۶۰٪ از زندانیان کشور را معتادین مواد مخدر تشکیل می دهند و زندانیان دومین گروه در معرض خطر ایدز در کشور هستند. امروزه محققین ثابت کرده اند که کمبود اطلاعات و مراقبت پزشکی مناسب یک عامل بالقوه و مؤثر برای گسترش HIV در زندانهاست. سازمان جهانی بهداشت، آموزش ایدز در زندانها را به عنوان یک عامل ضروری برای بهداشت و سلامت زندانیان، کارکنان زندان و جامعه ای که زندانیان از آن می



آیند و دوباره به آن باز می گردند، مطرح نموده است(۵). بنابراین آگاهی قشر جوان و در معرض خطر جامعه نسبت به خطر انتشار HIV و پیشگیری از آن اهمیت بسزایی دارد زیرا آگاهی و نگرش تا حد زیادی رفتار را تحت تاثیر قرار می دهد. از اینرو پژوهش حاضر به منظور بررسی میزان آگاهی ، نگرش و عملکرد این گروه پر خطر انجام گردیده است.

## مروری بر مطالعات پیشین:

در یک مطالعه در تهران روی ۱۱۷۲ نفر در مورد HIV/AIDS اغلب افراد آگاهی خوب تا عالی داشتند. نگرش در اغلب موارد مثبت بود. بین زنان و مردان از نظر آگاهی اختلافی دیده نشد (۶).

در یک مطالعه روی پرستاران ایرانی و چینی در مورد ایدز نمره آگاهی در پرستاران زن بالاتر بود (۷).

در یک مطالعه روی زنان رشت ۶۰/۲۲ درصد افراد آگاهی کم، ۲۶/۶۷٪ آگاهی متوسط و ۱۰/۱۱ درصد آگاهی زیاد در باره راههای ابتلا، انتقال و پیشگیری از ویروس HIV داشتند. ۹۶ درصد شرکت کنندگان در پژوهش، آموزش در زمینه ایدز را برای افراد لازم و ضروری می دانستند (۸).

در یک مطالعه روی زنان اندیمشک ۱۱/۲ درصد آگاهی خوب در مورد HIV/AIDS داشتند. آگاهی در ۷۳ درصد افراد متوسط و در ۱۵/۸ درصد ضعیف بود. بین آگاهی و سن، تحصیلات، شغل و وضعیت اشتغال همسر ارتباط آماری معنی دار وجود داشت. ۵۲/۴٪ نسبت به راههای انتقال و روشهای پیشگیری از ایدز نگرش منفی داشتند. ۴۱/۴ درصد افراد اعتقاد داشتند که به افراد مبتلا به ایدز نباید اجازه داده شود آزادانه در اجتماع و میان مردم کار کنند. ۲۳/۴ درصد معتقد بودند که فرد مبتلا به ایدز باید از خانواده طرد شوند. ۴۱/۴ درصد افراد اعتقاد داشتند که افراد مبتلا به ایدز باید علامت مخصوص داشته باشند تا مردم در مقابلشان اقدامات ایمنی انجام دهند (۹).

در مطالعه روی زنان زندانی بیرجند ۳۸/۳ درصد افراد سابقه خالکوبی داشته و ۵۱/۳ درصد معتاد به مواد مخدر بودند (۱۰). مطالعه ای بر روی زنان و مردان آفریقایی تبار نشان داد میزان اطلاع افراد مسن نسبت به بیماری ایدز از جوانها کمتر است به خصوص در مورد زنان (۱۱).

در یک مطالعه روی ۶۰۰ دانشجوی زن کالج در لاهور پاکستان ۹۵ درصد در مورد ایدز شنیده بودند. ۶۱/۷٪ می دانستند ایدز چیست. ۹۱/۲٪ می دانستند که یک بیماری مسری است. ۷۰ درصد می دانستند که با نزدیکی جنسی، خون آلوده و استفاده مجدد از سرنگ آلوده منتقل می شود. ۴۹/۳٪ افراد استفاده از کاندوم را در پیشگیری از ایدز مؤثر می دانستند. ۵۷٪ می دانستند که ظروف و البسه باعث انتقال ویروس HIV نمی شود (۱۲).

در یک مطالعه روی ۹۵۰۰ فرد ۱۵-۲۵ ساله در یک بیمارستان آموزشی نیجریه شامل ۴۹۵۰ مرد و ۴۵۵۰ زن، ۵۶ درصد در مورد ایدز شنیده بودند. ۴۲٪ آگاهی نسبی، ۲۹/۹٪ آگاهی کافی و ۲۸ درصد آگاهی کامل و کارآمد داشتند. ۲۲ درصد برای غربالگری جهت تشخیص ابتلا به HIV/AIDS موافق بودند (۱۳).

در یک مرکز شبانه روزی در هند ۹۲/۱ افراد در مورد ایدز اطلاع داشتند. ولی تعداد کمی از افراد از روشهای پیشگیری از ایدز اطلاع داشتند (۱۴).

در یک تحقیق روی دانشجویان ترم ۳ بنگلادشی اطلاعات دانشجویان در زمینه راههای انتقال و پیشگیری از HIV/AIDS خوب بود (۱۵).

در مطالعه عابدینی روی دانشجویان دانشکده بهداشت بندر عباس ۱۷/۳ درصد از شرکت کنندگان در پژوهش آگاهی خوب، ۸۰/۷٪ آگاهی متوسط و ۲٪ آگاهی ضعیف در مورد HIV/AIDS داشتند. سطح آگاهی با تأهل و رشته تحصیلی ارتباط داشت (۱۶).

مؤمنی در بررسی آگاهی و نگرش دانش آموزان مقطع پیش دانشگاهی یاسوج در سال ۱۳۸۲ آگاهی عالی را در ۷۷۵/۵ شرکت کنندگان نشان داد. ۱۶/۳ درصد آگاهی عالی، ۵٪ آگاهی متوسط و ۱/۲٪ آگاهی ضعیف داشتند (۱۷). در بررسی آگاهی و نگرش ۴۶۴۱ نفر از دانش آموزان دبیرستانهای ایرانی توسط طاووسی پاسخ صحیح به سؤالات در مورد HIV/AIDS ۶۷ تا ۹۶ درصد بود. ولی برداشتهای اشتباه نیز وجود داشت (۱۸).

در مطالعه مظلومی و همکاران روی سربازان یک واحد آموزشی در جنوب شرق کشور آگاهی و نگرش سربازان در سطح متوسط بود که آگاهی و نگرش با تحصیلات در ارتباط بود (۲).

در مطالعه قربانی روی دانشجویان درجه داری ارتش در مورد آگاهی نسبت به HIV/AIDS ۱۶٪ آگاهی عالی، ۳۹٪ آگاهی خوب، ۳۶٪ متوسط و ۱۱ درصد آگاهی ضعیف داشتند. در مورد انتقال ویروس HIV از طریق تماس جنسی و سرنگ مشترک به ترتیب ۹۹ و ۹۵/۳ درصد از افراد پاسخ صحیح داده بودند. میزان آگاهی با سطح تحصیلات در ارتباط بود (۱۹).

قربانی همچنین در بررسی آگاهی و نگرش سربازان دانشگاه بقیه الله تهران قبل از آموزش در مورد HIV/AIDS، آگاهی کم در ۵۶/۱٪، آگاهی متوسط در ۲۵/۴٪ و سطح آگاهی خوب را در ۱۸/۵٪ افراد گزارش نمود. در مطالعه مذکور ۷۵/۶٪ افراد نسبت به HIV/AIDS نگرش منفی، ۱۴/۶٪ نگرش مثبت و ۹/۸٪ نگرش خنثی داشتند (۲۰).

در مطالعه کریمی روی زندانیان قزوین سطح تحصیلات و تأهل با میزان آگاهی نسبت به HIV/AIDS و تحصیلات با نگرش نسبت به HIV/AIDS در ارتباط بود. نگرش در ۷۷ درصد شرکت کنندگان مطلوب و در ۲۳ درصد بی تفاوت بود (۵).

در مطالعه ای روی زندانیان رجایی شهر کرج ۷۵ درصد افراد در مورد انتقال یا عدم انتقال ایدز از طریق ظروف مشترک پاسخ صحیح داده بودند. در مورد انتقال از طریق تیغ و سرنگ مشترک پاسخ صحیح به ترتیب ۹۹ و ۹۸ درصد بود. پاسخ صحیح در مورد انتقال از طریق وسایل دندان پزشکی، حجامت، رابطه جنسی مرد با مرد و مرد با زن به ترتیب ۸۶، ۹۷، ۹۰ و ۶۹ درصد بود. در این مطالعه ۲۳ درصد افراد از سرنگ مشترک استفاده می کردند. ۳۷ درصد همیشه و ۵۲ درصد گاهی از تیغ مشترک استفاده می کردند (۲۱).

در یک مطالعه روی ۳۵۰ نفر از زندانیان کرمان واحدهای پژوهش آگاهی نسبتاً بالا در مورد ایدز داشتند. ولی سطح آگاهی آنها در مورد پیشگیری از ایدز پایین بود. آگاهی کلی مردان در مورد HIV/AIDS کمتر از زنان بود (۲۲).

در پژوهش روی زندانیان شهر مازندران در مورد HIV/AIDS اغلب افراد آگاهی نسبتاً خوب نسبت به ایدز داشتند. ۷۸/۳ درصد موافق کار و حضور افراد در اجتماع بودند. ۸۶/۵ درصد عقیده داشتند که ایدز یک مشکل بهداشت عمومی است (۲۳). در یک مطالعه در زندان لاگوس نیجریه در سال ۲۰۰۱ ۹۷/۲ درصد افراد در مورد ایدز شنیده بودند. ۶۰/۳ افراد در مورد راههای انتقال ویروس HIV اطلاعات صحیح داشتند. ۵۹/۵ درصد خواهان کاربرد راه پیشگیری جهت محافظت شخصی بودند (۲۴).

در یک تحقیق در زندانیهای پاکستان ۶۸٪ از زندانیها هرگز در مورد ایدز شنیده بودند. ۷۷٪ در مورد جدا سازی افراد مبتلا به ایدز از جامعه آگاهی نادرست داشتند. فقط ۱۰٪ اعتقاد داشتند که استفاده از کاندوم می تواند به عنوان محافظی در تماس با ویروس HIV عمل کند. فقط ۵ درصد واحدهای پژوهش تا کنون برای ایدز تست داده بودند . ۴٪ از شرکت کنندگان در پژوهش تزریق مواد مخدر وریدی و ۱٪ استفاده از نیدل مشترک داشتند (۲۵).

در یک تحقیق روی زندانیان Lesotho ۸۱/۲٪ از افراد در باره ایدز شنیده بودند و ۹۹/۵ درصد علت HIV/AIDS را می دانستند. بیش از ۷۰ درصد می دانستند که این بیماری قابل سرایت و قابل پیشگیری است . ۶۸/۱ درصد عقیده داشتند افراد مبتلا به ایدز باید ایزوله شوند. ۹۵/۷٪ افراد می دانستند نزدیکی جنسی با فرد آلوده به ویروس HIV باعث ابتلا می شود. ۸۸۳/۱ درصد افراد می دانستند این ویروس با نیدل مشترک انتقال می یابد . ۹۳/۴ درصد می دانستند خون و محصولات خونی آلوده می تواند ویروس HIV را منتقل کند. ۴۵/۱٪ می دانستند با شیردهی انتقال می یابد. تقریباً نیمی از افراد می دانستند که ظروف مشترک باعث انتقال ویروس HIV نمی شود (۲۶).